

L'ESQUELLA DE LA TORRATXA

BARCELONA, 13 DE MAIG DE 1910

NÚM. 1637 ————— ANY XXXII



PERIODIC HUMORISTIC ILUSTRAT

10 centims ————— Atrassats: 20



¡A L' AIGUA!



ELECTORAL

No hi ha remei. Els esperits tradicionalistes tenen raó, y la tenen també aquells que asseguren que hi ha en tot lo actual una degeneració. Les eleccions ja no són eleccions, o, al menys, no són tant eleccions com abans. La gent tremolava quan arribava el dia del sufragi. Les senyores no sortien de casa, s'amagaven les criatures, el governador semblava un Bonaparte de polissons, pels carrers corria gent de mala pinta, tots ab federals, encara que siguessin reaccionaris, y sempre hi havia *hule*, poc o molt, però n'hi havia sempre prou pera que la gent sortís contenta, com d'una corrida.

Ara, en cambi, això de votar ja resulta tan mansoi y tranquilisador com l'anar a missa o correr monuments. Les dònes surten més, perquè pels carrers corren més homes; les families van tranquilament a passeig ab els nens, y quan tornen a casa, ab el tortell de postres a la mà, entren un moment a votar. Els municipals fan festes als nens, un guardia de seguretat aguanta el tortell de l'elector, la dòna corromp per un moment la puresa del pensament electoral, y quan el cap de casa surt de fer patria, d'assegurar l'ordre o de treballar per la república, la familia, recullint el sagrat tortell de les honrades mans del guardia, s'en va a casa, recullint els efusius passihobés dels ciutadans, dels guardes, dels repartidors de candidatures y dels que fan guardia al collegi per un si de cas, però sense garrots, ab el trajo dels diumenges, que es el trajo de més pau que's coneix.

Y això no ho fan tant sols els electors, prenentse ab tranquil·litat l'augusta funció ciutadana, sinó també'ls candidats. En Lerroux va dedicar unes hores a menjar y beure ab el capità del *Valbanera*; els candidats de la Lliga, com que no tenen de sortir, no s'amoinaren gaire; en Corominas, com que va estrenar un guarda-pols, s'entretenia en passejarlo fent careres d'automobil. Però no hi va haver ningú com el doctor Tarruella. Com que es metge de moltes visites, no podia deixar, així com així, els malalts pels electors. L'home no's va inquietar gaire, y, agafant l'automobil, visitava primer un malalt y després un collegi, després un altre malalt y un altre collegi. No's va equivocar ni una vegada. No més que alguna recepta l'extenia darrera d'una candidatura.

Ens tenim de planyer de tot això, perquè es una altra cosa pintoresca y castissa que se'ns mor, perquè quan les eleccions s'ensopeixen es senyal de que la nostra vida també pateix d'ensopiment y de mandra, y si ja no surten colles de gent ab garrots, haurem de llogarne y fer por a la familia pera que no surti y admirí després el nostre coratge d'anar a votar y a pendre cafè en dies d'aquells que fan parlar tant a les minyones a la plassa. Ja que no'n tenim, de ganes de lluitar, fingimles, y si a les eleccions no passa res, fem que passi, organisant l'escenografia electoral, com a Suïssa han organizat el paisatge.

Sort que en aquestes eleccions hem tingut dues novetats: els termòmetres del Centre Nacionalista y don Toribi. Els termòmetres demostren que la ciencia també pot fer eleccions. L'any que ve's posaran baròmetres pera les oscilacions electorals y pera preveure les altes y les baixes, sismògrafs pera les convulsions, y altres eines de dinàmica electoral, que, si no fan guanyar, distreuen al public. Els termòmetres d'aquest any no han marcat be, ni gaire a gust. Semblaben termòmetres d'en Dionís Puig.

Siga'm permès, ara, un petit elogi de don Toribi. Tothom té una mofa pera'l distingit diputat per Barcelona, fins els mateixos lerrouxistes. ¿Què se sab de don Toribi? ¿Es ignorant? ¿Es sabi? ¿Té una voluntat creadora o una mansuetut

espiritual? ¿Se limita a treure y amagar la llengua, o la té destinada a més missions que aquestes populars exhibicions? Don Toribi es una víctima de la frivolitat madrilenya. Abans, dirse don Toribi no era res, però d'ensà que un industrial madrileny va inventar l'insolent llengua de Toribi, no pot dirse ni escriure aquet nom sense que sembli l'invitació a uns exercicis de llengua. ¡Y potser don Toribio Sánchez no'n té, de llengua! ¡Potser es un home de poques paraules, discret, prudent, virtuós y actiu, y estem aquí atribuintli actes d'un cap de goma de la Porta del Sol! Potser n'hi ha d'altres de més Toribis que ell, pera'ls quals no's tenen les burles que han caigut sobre'l distingit diputat per Barcelona. Per de prompte, ell, sense haver tret la llengua, ni pera demanarla, ha tret una acta.

Les eleccions del diumenge no han tingut cap interès, ni cap episodi. Els partits, després d'elles, continuen com l'ànima d'en Garibay. Un amic nostre va votar per en Cambó, per en Corominas y per en Lerroux.

—Però ¿per què ho fas això?

—Pera que continui aquet bullit.

Y be, ja continúa.

CHANTECLER

¿Aont són les Festes?

Si el dia 18, al presentarse al davant nostre, l'estrella ab quia no'ns diverteix una mica més que les quatre *niñerías* ab que fins ara han intentat alegrarnos els senyors de la Casa Gran, en veritat els dic que anem a passar un Maig ben trist y ben lamentable.

La setmana d'aviació—¿podem dirho, ara que ja perteneix a l'història?—ha sigut una catàstrofe, digna de ser cantada en romansos de cego, com va serho a son temps el terremoto de Messina y com ho será aviat la campanya parlamentaria de don Alejandro y de don Toribi.

Fent quedar bastant malament a la premsa, que, ab la seva precipitació acostumada, havia cobert de llorers als concejals organitzadors de la *gran semana de aviación*, el fracàs del número més important del programa ha resultat ser dels que formen època.

Ni una sola de les promeses escampades en reclams y «sultos de contaduría» ha tingut compliment. Havíem de veure els primers aviadors del món. L'aeròdrom de can Tunis deixaria molt enrera, per les seves immillorables condicions, el famós *Port-Aviation*, de Juvisy. El public, tant per' anarhi com pera contemplar l'espectacle, disfrutaria de totes les comoditats imaginables...

¿Què n'ha quedat de tot això?... Sols a un miracle de la Providencia pot atribuirse el que la setmana d'aviació no hagi acabat ab un «fet vandalic». Jo fins crec que la proximitat del Cementiri nou ha contribuït no poc a la pacificació dels esperits.

—Cert que'ns han enganyat com uns xinos—devia dirse la gent;—però ¿què n'acabarem d'enfadarnos, si al fi y al cap tots ens hem de morir?

La reflexió es verdaderament consoladora. ¡Tots ens hem de morir! Tots; fins els senyors concejals que han organizat —¡vès de què'n diuen *organisar!*—la inconcebible ensarrodada del Hipòdrom!...

Lo pitjor es que, quan ja creiem acabada la comedia de l'aviació, surt aquí y allà un nuvol d'*inglesos* y comensa la tragedia dels comptes de la desdixada festa.

A can Tunis no's parla més que de barbaritats de diners, que's deuen, s'ignora perquè, y que han de donarse, no se sab a quí.

—L'Ajuntament ha de pagarnos cent mil pessetes—diuen els arrendataris del Hipodrom.

—Impossible!... Aquesta enormitat l'Ajuntament no la paga.

—Es preu convingut. Els organitzadors de la festa varen firmar un contracte...

—No hi fa res. Si es cert que'l varen firmar, també ho es que ara el desfirmen.—

Y mentres els voladors, que casi no han volat, se n'entornen a casa, emportantse'n les copes dels premis y els mils durets estipulats a París, els tribunals se preparen a divertir-se ab el plet que segurament deurà entaularse entre l'Ajuntament y els arrendataris del Hipodrom.

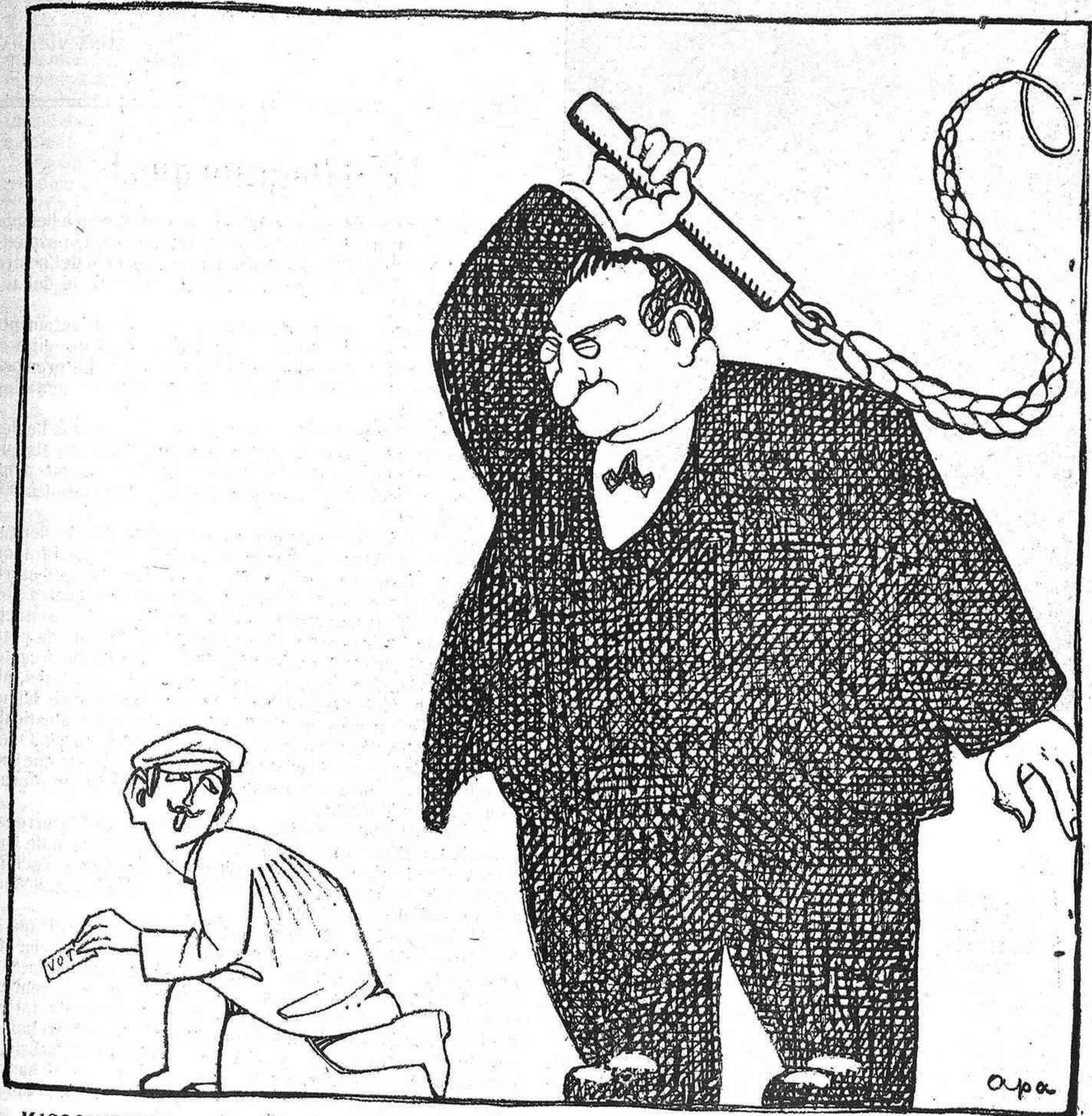
¡Sols això els faltava, als organitzadors de la memorable setmana, pera acabar de coronarse de gloria!...

* * *

Per lo demás, de tot'aquella onada immensa de forasters que les festes havien de portar a Barcelona no se'n sab ni una paraula.

Vagin a les estacions a l'arribada dels trens y veuran el contingent que'ns porten. Mitja dotzena de pagesos, y parin de comptar.

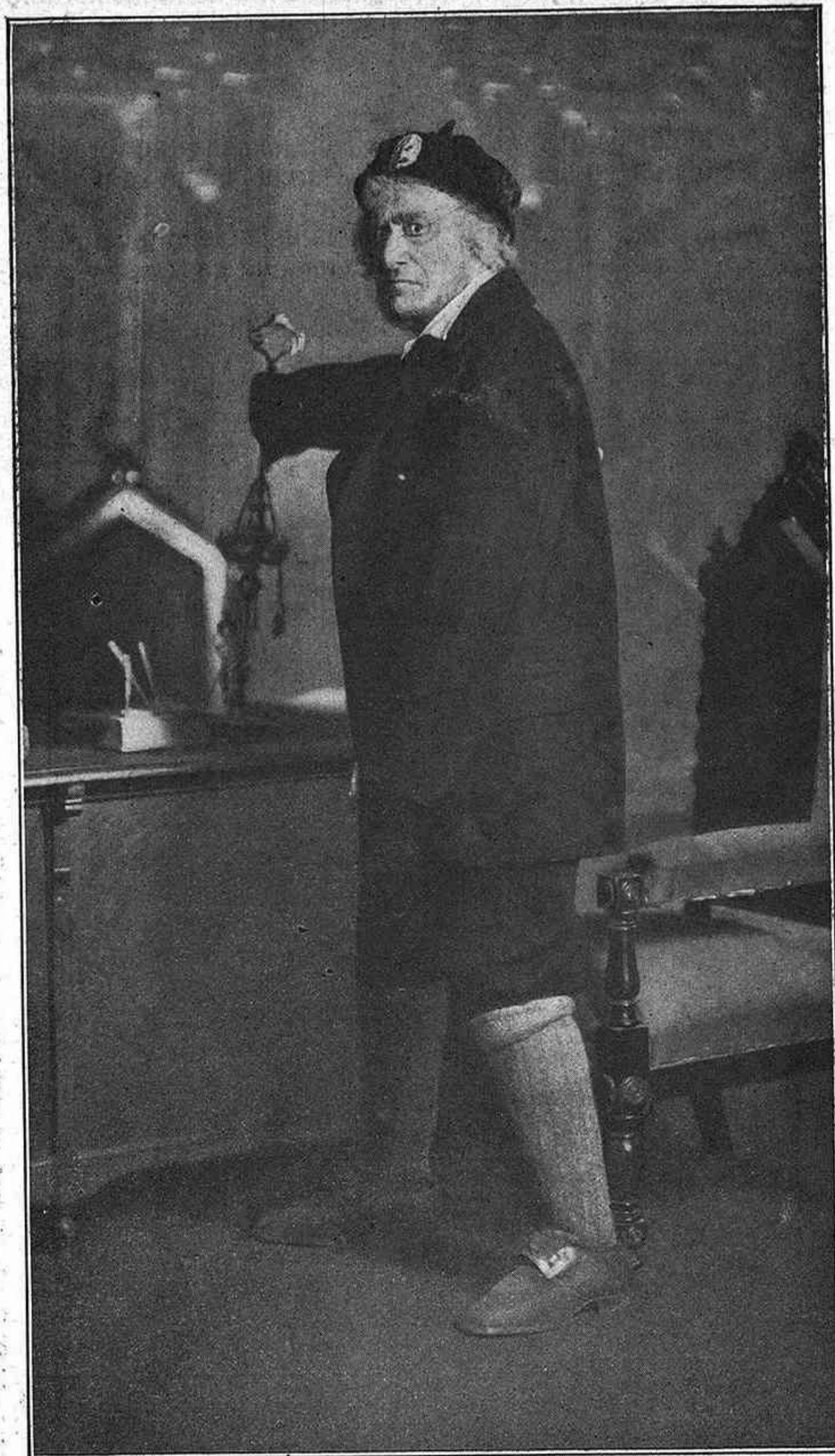
Interroguin als amos de fonda y no sentiran sinó queixes.
—¿Es dir que no há vingut ningú?



MASOQUISME

DON LACANDRO:—¡Oh noble y valiente obrero catalán!... Tú todo lo mereces... ¡Mira tu caudillo cómo engorda!...

L'«OBRERO»:—¡Qué pico de oro!... ¡Ay, ay!... ¡D' això se'n diu un caudillo!



AUCELLS DE PAS

El gran actor italià ERMETE NOVELLI en el drama Papà Gennaro.

—Ningú. Els de costum en aquet temps, y prou.

—De manera que tot' aquella abundancia que 'ls iniciadors de les festes els prometien...

—Música celestial!...—

La realitat, com se veu, no pot ser més desconsoladora. Estem casi a la meitat del programa, y ni'ls barcelonins ens hem divertit gens, ni'ls estrangers, que tant ens havien d'animar la ciutat, s'han dignat deixarse veure.

Ara com ara, els únics forasters de que aquí s'ha sentit parlar aquets dies són quatre: els quatre diputats de la candidatura d'en Lerroux.

Y encara, aquets, no tots han vingut.

Don Toribio no se sab que s'hagi mogut de les Pampes...

MATIAS BONAFÉ

Vulgarisacions... geroglífiques

L'altre dia, atravessant la plassa gran del meu poble, vaig veure un grupu de gent encantada ab unes portes ont hi ha una A y una R molt boniques y molt grosses. —Escolti: vol fê'l favor de dirme (preguntâ un home foraster) què volen dir aquestes lletres?

Llavores, jo, que ¡ai! ho puc ben saber, tot seguit li vaig respondre: —¿No ho sabeu què volen dir?... Doncs, volen dir: «AQUÍ ROBEN».

UNA VÍCTIMA

Esplai gramatical

El català, com a llengua parlada y, sobretot, com a llengua escrita, ha guanyat molt en aquets darrers anys. Un esplendit renaixement ha vingut a deturar la decadencia del nostre idioma, y fins s'ha reconquerit una part considerable del terreny perdut.

En certes corporacions públiques, com els Ajuntaments y les Diputacions Provincials, d'ont havia sigut foragitat el català, aquest ha tornat a entrarhi triomfalment. La premsa escrita en català, especialment la setmanal, ha augmentat en gran manera.

Vinticin anys enrera la gran majoria dels catalans llegien dificultosament la parla nadiua, y eren ben comptats els que sabien escriurela. Avui s'ha millorat molt en aquet punt, y ja no es, de molt, tan general la vergonyosa ignorancia del propi idioma.

Així y tot, es evident que la coneixensa de la llengua catalana resulta forsa incompleta. Actualment quasi tothom l'escriu. Però, que malament! Es rara la persona que escriu el català ab correcció. Hi ha a Catalunya més de quatre personalitats polítiques que escriuen un català estraftet sintàcticament, ortogràficament y lèxicament. Fins literats de nota, novelistes y escriptors de primera fila, cometen remarcables faltes de diverses menes. Estem segurs de que en totes, absolutament en totes les obres dels nostres principals homes de lletres, s'hi troben nombroses incorreccions gramaticals. Entre'ls més castigats per aquet mal hi ha en Narcís Oller, en Pin y Soler y en Carles de Fortuny. Entre'ls que més se'n lliuren poden anomenarse en Pous y Pagès, en Morató y en Massó y Torrents.

En la premsa periòdica catalana el mal de l'incorrecció assoleix terribles proporcions. Els periodics de fóra de Barcelona són els pitjor escrits, ab algunes honroses excepcions. Setmanaris veiem en els quals no s'hi troba una ratlla sense algun disbarat gramatical.

Això es molt de doldre. Ja sabem que les condicions en què s'escriuen els periodics no són pas les més avinentes pera evitar incorreccions. En absolut, aquestes són inevitables. Però es el cas que són en nombre intolerablement excessiu, arribant a desgraciar per complet la parla catalana. Si els qui escriuen periodics se prenguessin el petit treball de consultar un tractat de gramàtica catalana y tinguessin en consideració les advertencies que en diversos casos han fet gramàtics eminents de la nostra terra, s'estalviaria el noranta per cent de les incorreccions.

La major part de les faltes se cometen en l'empleu del pronom *quin*, del pronom o adjectiu *llur* y de la conjunció *doncs*.

No sabem qui fou el primer que tingué la pensada de usar el *quin* català en el sentit del *cuyo* castellà. Aquest ús resulta un abús, y es totalment inacceptable. El *quin* català no té ni pot tenir el valor del *cuyo* castellà. Y, no obstant, a cada moment topem, en periodics y en llibres, ab coses com les següents: «El catalanisme, *quina* forsa es innegable...». Això es una traducció de la sintaxi castellana: «El catalanismo, *cuya* fuerza es innegable...». En català cal modificar la forma de l'oració y dir: «El catalanisme, la forsa del qual es innegable...». Alguns escriptors han volgut usar el *qual* en lloc del *quin* incorrecte, dient, en l'exemple esmentat: «El catalanisme, *qual* forsa es innegable...». El *qual* també està aquí mal empleat.

El *llur* català, corresponent al *leur* francès y al *loro* italià, es un possessiu que denota pluralitat de posseïdors. Si un home té una fàbrica, se diu «*sa* fàbrica» o «*la seva* fàbrica»; però si la fàbrica es de dues o més persones, se pot dir «*llur* fàbrica», o «*la llur* fàbrica. Sense tenir en compte l'explicada distinció, són molts els que, enamorats del *llur*, el claven a tort y a dret, tant si hi ha com si no hi ha pluralitat de posseïdors. Y així veiem tot sovint oracions com aquesta: «Catalunya ha dit *llur* paraula», en lloc de: «Catalunya ha dit *la seva* paraula».

La conjunció deductiva castellana *pues* correspon a la catalana *doncs*. En castellà, además de conjunció deductiva, el *pues* es conjunció causal. Y d'aquí ha vingut que molts escriptors catalans s'hagin cregut que en català passa'l mateix. Quan diem: «Plou? *Doncs* no surto de casa», el *doncs* està ben empleat; el seu sentit es deductiu. Però quan se diu: «Has de votar, *doncs* ara el vot es obligatori», el *doncs*, que aquí té un sentit causal, expressant el motiu o la causa, està mal empleat. En el seu lloc s'ha de dir *puig*, *ja que* o *car*: «Has de votar, *puig* (o *ja que*) ara el vot es obligatori».

Tot això ja ho ha dit y repetit, entre altres, l'il·lustre Pompeu Fabra. Mes són en majoria els escriptors y perio-

distes que no'n volen fer cas o no se'n recorden. Pera refrescarlos la memoria y pera cridarlos a l'ordre hem escrit el present article en aquet setmanari popular.

WIFRED



DESPRÉS DEL DESASTRE

—¿Veus què n'has tret de decantarte a la Dreta?

—Però ¿que voleu dir que a l'Esquerra m'hauria anat millor?

—Tu diras!... Vès els bons ratos que hi has passat en aquell carrer d'Aribau...

una bescambrella ab un cotxer dels de l'Anònima.

Se veu que no hi tirava, per rei. Ell disfrutava esquitllantse del cortegi ab qualsevol excusa; fentla petar ab un amic, a les tauletes d'un bar; anantse'n d'amagat a un teatret de les afores de Londres; sortint a passejar ben lluny, aont li semblés que no l'havien de conèixer. I... ja ho crec, si el coneixien!... Els venedors de diaris, els llimpia-botes, tota mena de boys se li pujaven a les

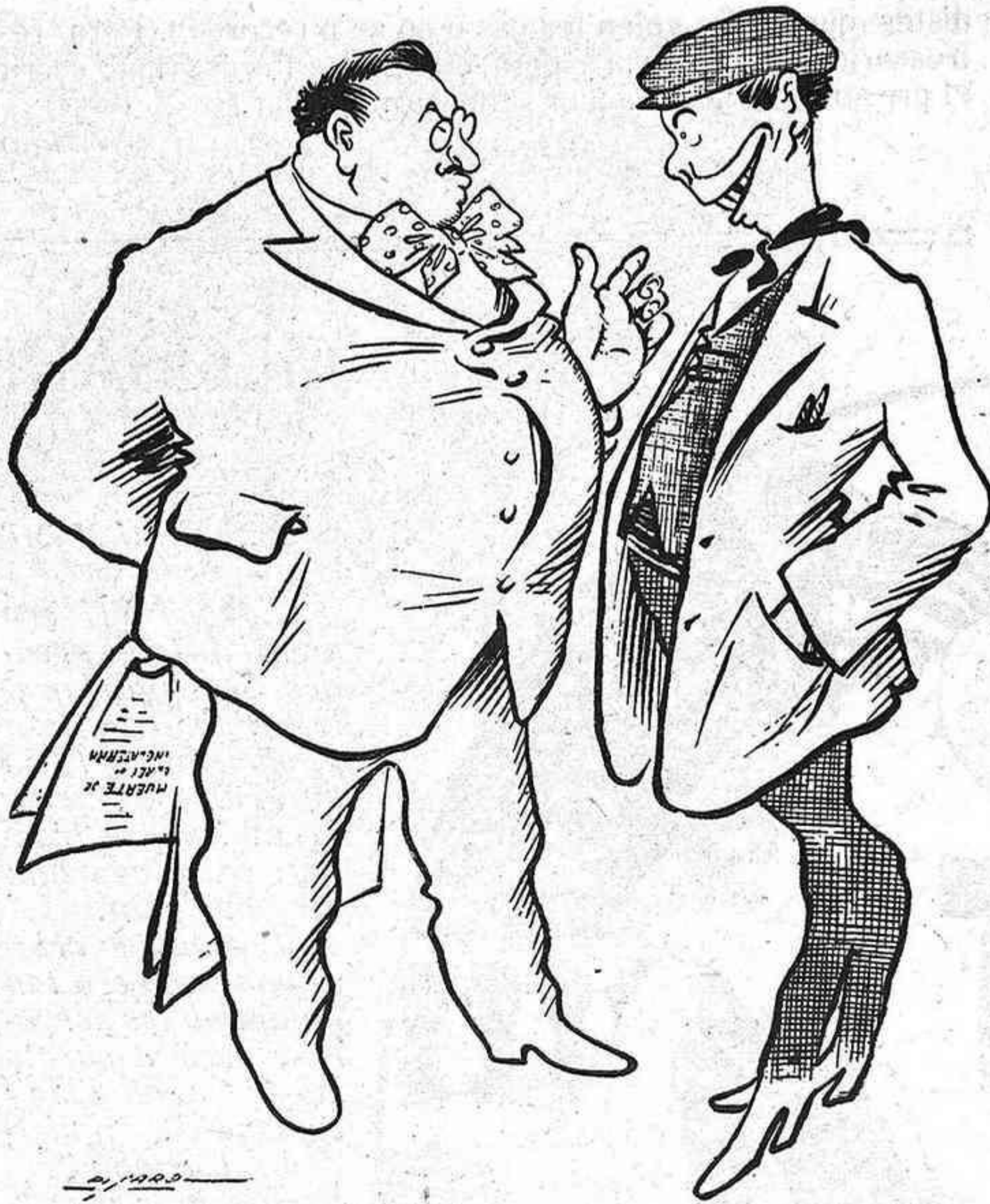
GLOSARI

UN REI CHARMANT

Eduard VII era un rei de totes prendes. Sabia gastar el talent ab senzillesa y sobrietat, y tenia un gran cor, que's deixà sempre traslluir en sa constant obra pacifista.

D'ensà que criava panxa no era tan galant ab les senyores, però encara's mostrava ab elles esplendid, exquisidament amable, correctíssim y ple de modernitat y de chic.

Més que tot, el monarca d'Anglaterra era un rei demòcrata, y aquesta qualitat li havia fet guanyar les simpaties fins dels seus enemics més rabiosos. Quan això tan encartronat y empa-lagós que se'n diu l'etiqueta era indispensable, la guardava com ningú, y de tono reial se'n donava més que en Miró y Trepal, y potser tant com en Calvet, però també sabia prescindirne quan convenia, y així com, a lo millor, se presentava a Mónaco a jugar-se uns quants lluisos entre testes coronades, del mateix modo s'hauria arribat a «La Pansa» a fer



CONFIDENCIES PUERILS

—Ja has vist com s'ha mort, el rei de
 Inglaterra...
 —Sí, senyor; però... jels que queden,
 encara!
 —De reis?
 —D'inglesos!

barbes roges-grises, ab gran regositg d'ell mateix.
 El good king dels britanics reia molt, y sabia riure a
 temps, y això es un gran do pera una persona que té la
 desgracia de disfrutar d'una tan alta representació com
 la seva.

En una de les darreres ocasions que va anar a París
 volgué veure la famosa comedia d'en De-Flers, El Rei,
 que s'acabava d'estrenar aleshores y quin tipo protago-
 nista, al dir de alguns, venia a ser una sátira sagnant
 pera l'ex-Princep de Gales. Acabada la funció, el rei
 autentic, que hi havia rigut molt, va entrar al escenari a
 felicitar als artistes; y quan aquets esperaven d'ell una
 repulsa, o, quan menys, un pam de morros, Eduard VII,
 abraçant efusivament a l'actriu que feia el paper de
 Thérèse y parodiant la cèlebre frase de l'obra, exclamà
 familiarment:

—Que me l'estimo, la Fransa!...

Y acompanyà la frase y l'acció ab una franca y soro-
 llosa riallada.

Ab un rei així, charmant, popular, senzill, estimat de
 tothom, ¿quina cara farien els nostres demòcrates socia-
 listes de la Casa del Pueblo que's passegen per la platea
 del Liceu lluint pecheras que danyen la vista?

Ab un rei com el que acaben de perdre els anglesos,
 els nostres republicans radicalissims quedarien desar-
 mats per fora y per dintre durant molt temps. No direm
 que se'n perdés la mena; però farien com l'estrella ab-
 gú: s'amagarien, y no més se'n veuria un que altre cada
 setanta sis anys.

XARAU

DEL BORN AL PLATA

□ □ IMPRESSIONS DE VIATGE □ □

II

Anem seguint

En sent al matí, així que'ns llevem, veig que no anem sols,
 com m'havia cregut. Portem un estol de dofins, que, com cabe-
 lleres blanques, ens van seguint per sota de l'aigua, treient el
 llom de tant en tant, y vivint (sempre hi ha un pitjor) de lo que
 sobra als emigrants.

També'ns segueixen les gavines. Abans, al veure una gavina,
 ens venia aquet pensament: si els homes poguessim volar! Ara,
 al vèureles, les he planyut. Si tinguessin ales Blériot, com vola-
 rien, pobres gavines! La gavina, avui en dia, no es un prestigi, es
 un aucell que imita el volar de l'home!

Una de les coses que també m'ha sorprès al anar per mar es
 l'indiferencia dels empleats per tot lo que no sia l'aigua.

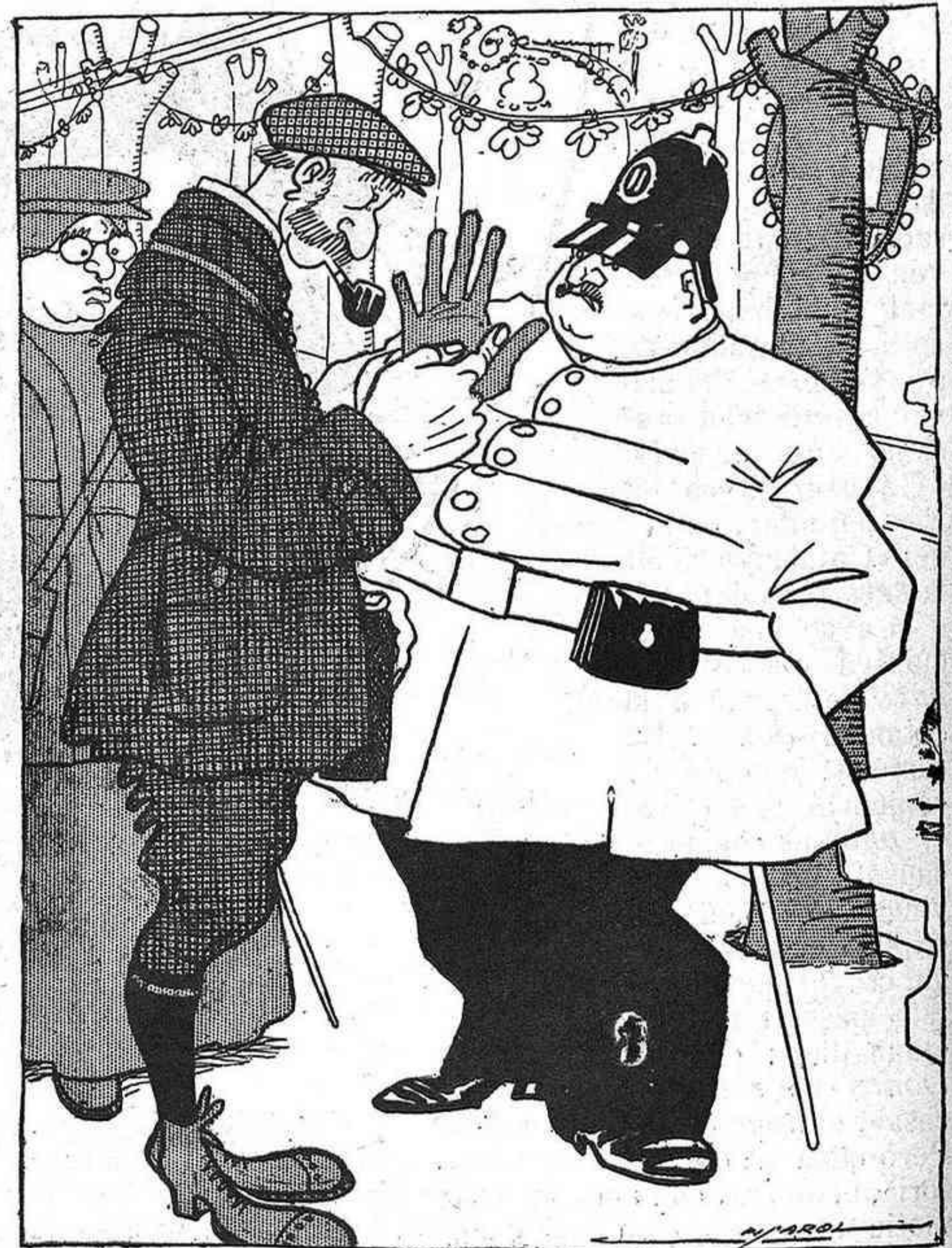
—Que es Valencia, aquell poble?

—No ho sabem.

—Que es Cartagena, aquell altre?

—Tampoc ho sabem.

Ningú sab res de fora del mar. Aquets homes, que han passat
 centes vegades amunt y avall, fixos al barco y al seu camí, han
 vist la terra y no l'han mirada.



TURISTES

—¿Eso ser las fiestas de Barcelona?
 —No, señor. Eso ser las fiestas de un
 tal Vinacha...

Nosaltres, com que som terrestres, no la deixem ni un moment. Aquella ratlla un xic confosa, es Castelló; l'altra, voltada de tarongers, es el Grau; aquells llums que s'encenen, es Màlaga. Les costes d'Espanya van passant, y els caps, les cales, els fars, les badies y les montanyes ens recorden un mapa en relleu, polsós pel temps y brut de quitrà, que havíem vist quan erem nois a casa d'un capità de barco, entre les boles de Montjuic y una estampa de la «Numancia».

Al ser més enllà veiem un penyal talment nascut al mitg del mar, y no'ns han de dir que es Gibraltar. De color de cromo alemany, es reflexa al damunt de les ones ab magestat aparatosa. Voltada de vaixells de guerra, de l'Espanya plana als seus peus, apedassada ab grans murs, plena de caus ab boques de foc y coronada de penons, sembla una montanya armada que's fa carrec del que representa; una montanya vanitosa; com un immens vaixell de roca; un tros de Naturalesa de la que la Inglaterra n'ha fet un monstre.

Eixint d'allí entrem al gran mar, y com si les ones sabessin que'l gran mar es una gran cosa, aixamplen el mantell d'escuma y s'extenen ab més magestat.

Tothom puja sobre la coberta y mira enllà, mira a l'infinit; y passa una cosa extranya: que, moguts per un no sé què..., tots es posen a cantar, qui a mitja veu, qui a grans crits, com si no hi valguessin els mots pera donar l'adeu a lo que's deixa, an aquella terra blavenca. L'acordeó's plany més que mai; una noia resa una cansó, recolzada en un munt de cordes, ab els ulls fixos en la blavor; uns italians armen un coro y canten el *Vorrei* y l'*Stela*, y aquelles cansons, tan pobretes quan se senten tocar an el piano per les noies sentimentals, prenen al barco un vent d'anyoransa, que fa estimarles y perdonarles.

Una còmica italiana estreny un infant y li besa el front, y per damunt de la barana, els emigrants treuen el cap y les escolten ab els ulls fixos.

III

Tenerife

Als quatre jorns de navegar, allà al fons se veuen unes montanyes completament voltades de mar, y quan la terra es voltada de mar, per poca geografia que's tingui, es facil d'endevinar que es una illa.

Aquella illa es Tenerife. A mida que un s'hi va apropant, lo que semblava una ombra grisencas són altíssims turons en cresteria; les taques són penyals immensos, y lo que semblen aus parades es la ciutat de Santa Creu.

Santa Creu es un munt de cases que sembla que baixin de la montanya y s'aturin al peu del mar; es una vila completament rossa: les cases, ab tons de pergami; les teulades, d'encuadernació; els murs, d'àncora rovellada. Per entre les cases ixen platanars, y entre'ls platanars, les finestres, totes pintades de tons de sol: verdes, blau clar, blau de mar, rosa de pell de magrana, però com si tots aquets colors els haguessin ruiximat ab or: un poble d'aquelles tintes que no més les tenen les illes.

L'«Argentina» s'atura al davant, aprop de molts altres trasatlantics, y un remolcador ens porta a terra.

Lo primer que's veu, com en tots els ports, es aquestes cases especials que hi ha en els ports de tot arreu. Aixís com s'ha quedat en dir arquitectura religiosa o arquitectura civil, d'aquesta se n'hauria de dir arquitectura carrabinera. Barraques blanques ab faixes vermelles; fielats ab teulades de palmes; bàscules, pals, semàfors, aduanetes plenes de caixes, y tota mena de senyals, y tota mena de cabries, ab un guardia a cada cosa prenent el sol, com les sargantanes.

A l'entrar al poble tot es petit, net, endressat, ab olor de bogada. Les botigues semblen joguines, que les tenen per entre-

tenirs'hi, y sembla que no vulguin parroquia perquè no'ls embrutin les rejoles; les aceres són llises y netes, y el foraster no gosa passarhi per temor de ferles malbé; aquí y allà es veuen patiets com una capsa de joguines; y persianetes, y finestrons; y xemeneies sense fum, per no emmascarar la teulada, y al mitg d'això una plassa gran, llisa y neta com un terrat: aquella plassa de les illes, pera sentirhi la remor del mar, y pendrehi el sol, y ensopir-s'hi.

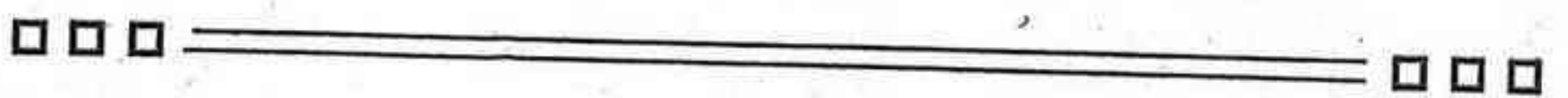
No vèiem ningú pels carrers, quan tot d'una vam saber el perquè. Venia un enterrament... (ja quasi anavem a dir que havíem tingut la sort de veure un enterrament), y an el sequici hi anava tothom, sense comptar el mort, que també hi era. Com que era persona oficial, segons els símbols de la caixa, hi anaven tots els *elements*, y al veure tanta autoritat, tots de levita y de barret de copa, no sé perquè ens vingué l'idea de que encara teníem colonies. Hi anaven trenta governadors, trenta senyors que'n feien la cara; intendents d'això, delegats d'allò, empleiats de tots els rams de tota mena d'oficines, y un cop havien passat... els carrers quedaven deserts, y no's veia més vida enlloc que'l foguejar d'alguns ulls negres, encesos com llumenetes darrera les persianes verdes.

La vida era baix: era an el port. Quan va comensar a ferse tard y encendre's els llums an els molls, lo que vam veure desde'l barco no s'ens oblidarà mai més. A mida que'l vespre arribava, de dalt, de baix, de tot arreu van anar eixint punts de claror, blaus, verds, vermells, de tots colors. N'hi havien com focs-follets, relliscant per damunt de l'aigua, duent un regueró d'argent; n'hi havien de fixos, com si miressin allà al damunt de les torres; de tremolosos en la foscor; d'arreglerats com processons; de solitaris, al cim dels pals, com fanalets de capella. Al ser encesos, els trasatlantics van preparar-se pera marxar, y se senten udolar sirenes, resonant per les montanyes, y s'ouen crits de mariners y xiscles, y xiulets, y cansons, y esbufecs de màquines, y roncar d'àncores, y rodolar de cadenes, y al sortir cada gran vaixell, roent, com una immensa brasa, adeus alegres que semblen plors reboten per damunt de les ones.

Al ser l'«Argentina» mar endins, encara ens semblava sentir aquells crits... entre aquells llumets que quasi no's veien.

SANTIAGO RUSIÑOL

(Seguirà.)



Tres notes d'Art

Durant la setmana anterior fou molt visitada una esplèndida exposició de quadros del jove artista senyor Gorchs y Roig, a càr Parés. La majoria d'obres exposades acrediten una ben orientada personalitat.

* Dimars s'inaugurà al saló Esteva (carrer de Santa Agna) una exposició de notes artístiques d'en Lluís Graner. Per ser aquestes d'un caient del gust del nostre public, podem assegurar que l'exposició serà molt visitada.

* Un veritable aconteixement ha constituït l'obertura del *Saló de les Arts y els Artistes*, al «Fayans». En ell hi han exposats hermosos *productes* del més refinat art impressionista, avalorats per les reconegudes firmes dels Mir, Ainaud, Isern, Padilla, Raurich, Suñer, Novell, Canals, Cabanes, etc., en lo que toca a la part de pintura y dibuix; y les dels celebrats Gargallo, Oslé, Smith y algun altre, en lo referent a escultura.

Vaja... una exposicioneta que s'hi pot anar.

EN JOAN COLL Y PUJOL AL TRAVÉS DE LA CARICATURA

Els que se'n van



JOAN COLL Y PUJOL

LO DISCURS DEL NOU ALCALDE



ELL:—¿T' ha agradat?
ELLA:—Home, jo 'm figurava que venia a posarme la casa en ordre, y veig que lo primer que fa es començar a parlar de emprèstits, sense recordar qu' estich plena de deutes.

ENTERRO DELS COMPTES DE LA EXPOSICIO



Per dalsi una sepultura decenta y monumental, los posarán baix la escala de la Santa Catedral.

SOLUCIO DEL PLET



—Marqués, com que per pagarlo 'ns trobèem sense dinés, tingui, quedis Barcelona, y llestos: no 'n parlem més.

VIATJE DE RIUS II



La carpanta 'ns atropella, nos pujan la carn y 'l pa, y ell, en compte d' arreglarho, pren los trastets y se 'n va.

PREPARATIUS



Arriba a Madrid, s' assenta a la fonda de Paris y, es clá, iqui pensa ab la gana, si ell está patint aixis!

IIIª ÚLTIMA HORA!!!



Casi bé en l' hora mateixa de fer la inauguració troban que no tenen quadros per posá a l' Exposició.

LA BOTA MIRACULOSA



Un dels quadros que cridarán més la atenció en la Exposició de Pintura.

LA «KARMETA» DEL PARCH



Per coronament dels fochs y despedida triunfal, aquest diu que té de ser lo gran ramillet final.

BARCELONA Y L' ALCALDE



—Senyor Coll, escolti.—Digui.—Avants de que se 'n anés, ¿no podria arregia aquella qüestió sabre 'l Parch-Farés?

LA NOTA DE LA SENMANA



—¡Aquí ningú talla la carn sinó jo!

L' ALCALDE A LA FIRA



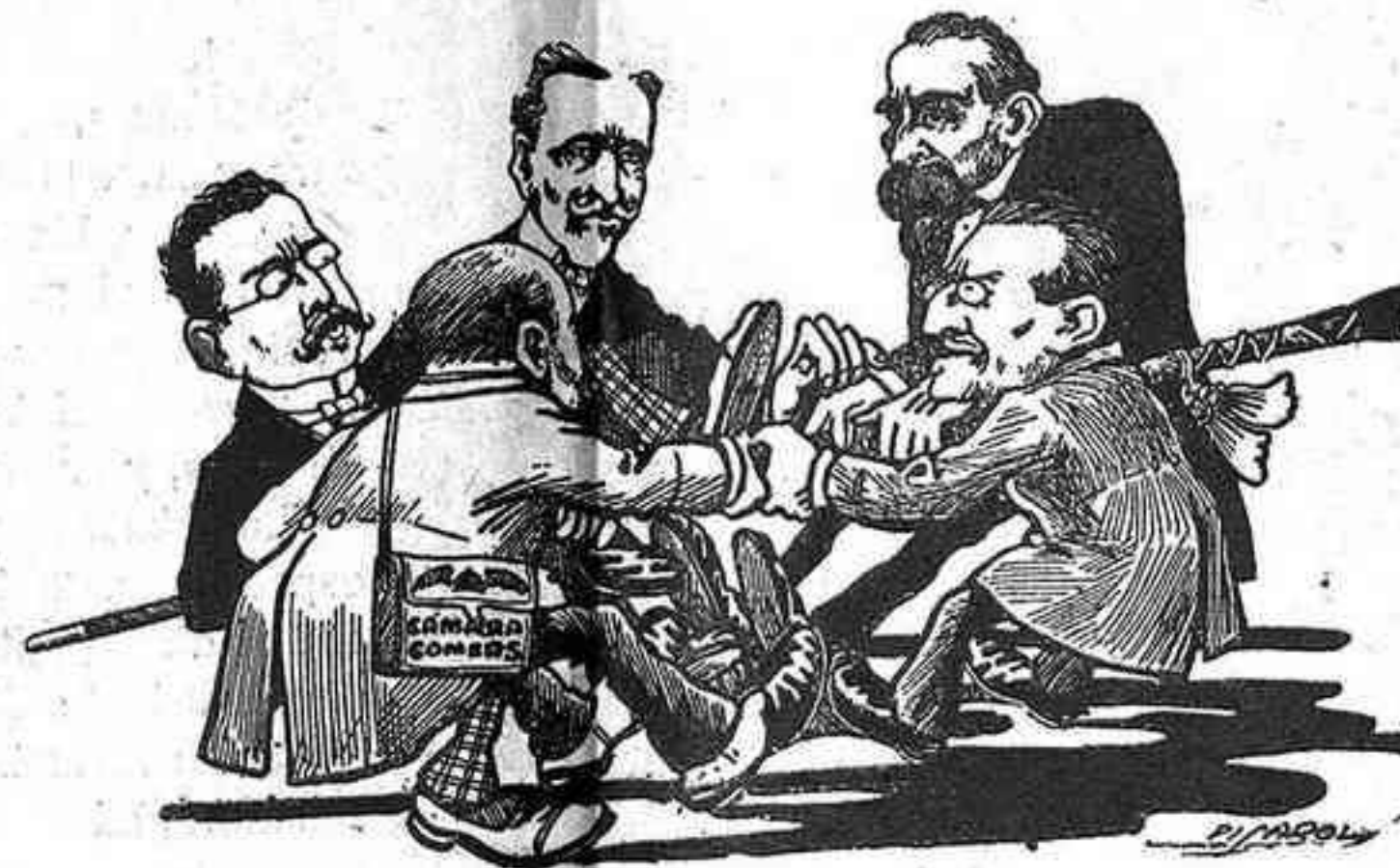
—Veyam si trobaré alguna cosa que 'm pugui servir pera urbanisar la plassa de Catalunya.

FIRAS Y FESTAS MUNICIPALS



Els gegants y 'ls que 'ls fan ballar.

TELÉGRAMA DE MADRID



«A pesar de las repetidas tentativas hechas por el Gobierno, no se encuentra quien quiera aceptar la vara de alcalde.»

RECLAMACIONES



—Venim indignadíssims, senyó Alcalde; lo programa que ha fet no está gens bé.
—¿Per qué? Dignéu: ¿hi falta alguna cosa?
—¡Un parell de sortijas de carré!



—Comensem a amanir la robeta que 'l día del debut s' acosta.



PRINCIPAL.—Les atraccions més o menos atractives y les pel·lícules més o menos originals van fent el seu curs de cara al èxit. Posat a triar, de les primeres, jo encara *trio... Trio Del-monte*.

Ah!... Y la Sra. Laura López, els equilibristes *Lange* y el *Dr. Arthur* segueixen tan aplaudits. Que consti.

ROMEA.—Tanda de beneficis. Y com es costum, en alguns d'aquets s'ha donat qualche novetat, consistent en un quadret, un diàleg, etc. *Un xafeg d'aigua*, que gracies a Deu no arribà a pedregada; *Un idili*, que... *bueno...* Tots han passat sense haver de *passar...* els set càlzers d'amargura, essent favorablement rebuts pel public poc exigent que acudeix al *Romea* en aitals diades. Cal senyalar, no obstant, ab pedra blanca un aixèrit quadret popular, original del Sr. Foyé, que's titula *Industria ambulante*, dialogat, ab molta xispa y que obtingué un èxit espontani y merescut.

NOVETATS.—La companyia de la Cobeña va acabar la setmana passada, y abans d'anarse'n volgué deixarnos un migrat recort ab l'estrena de *Hacia la dicha*, una comedia en tres actes, de un tal López Pinillo, que no va entusiasmar.

Salut, y més fortuna, per una altra vegada.

Diumenge passat inaugurà ses funcions la companyia italiana que dirigeix el gran Novelli. L'obra escullida pera debut fou *Papà Gennaro*, un drama historic, ben escrit, interessant fins a cert punt, però molt efectista y contenint tots els agravants de les obres d'aquet gènere. Inutil manifestar que'l llibre del senyor Novelli (fill) se salva de sobres per la interpretació que dona al protagonista el senyor Novelli (pare), victoriosament secundat per sa digna companya la brillant Olga Giannini y demés parts del quadre.

La vetlla del dilluns l'eminent actor italià interpretà magníficament *El mercader de Venècia*, arrebatant al public ab la creació shakespeariana de *Shylock*. Ab caracter de propina'ns donà aquella mateixa nit un bonic monoleg comic, *Del teatro al ballo*, que fou representat ab aquella portentosa naturalitat y aquella extraordinaria gracia a que'ns té acostumats.

—*Scarron*, comedia dramàtica de Catulle Mendes, jutjada més com a obra literaria que teatral, resulta una bella exposició de tipus y costums galants de l'època en que visqué'l popular satíric autor del *Roman Comique*; sobre tot, la psicologia de aquet personatge està treballada de mà mestra, donant lloc a que'l cèlebre tragic italià hi brodi filigranes d'expressió fisonòmica y maravelles de dicció. Ara, que s'ha de confessar que, teatralment, la comedia es molt *de patró*, y que gracies a la riquesa de detalls ab que està presentada, y gracies principalment a la portentosa interpretació que del paper de *Scarron* fa en Novelli (que'ls altres no hi ajuden gaire) no fadiga a l'espectador. Es un miracle que'l public no's cansi de veure tota la nit un home a les taules, torturat per

mals físics y dolors morals; un miracle que sols l'obren els grans artistes.

NOU.—Avui, divendres, primera de l'opereta de gran espectacle y de gran sicalipsis *El carnet del Diable*, traducció catalana d'en Capella. Pera aquesta obra, que ja coneixiem en altres idiomes, ha sigut pintat un magnific decorat nou, haventse construït també un complet y ric vestuari.

Els cartells diuen: *Se despacha en contaduria*.

Molt me temo que a hores d'ara estarà tot despatxat... y els que *no portem res de pago* no podrem seure.

L. L. L.

ESQUELLOTS

¡Còm van aclarintse, castigats per la mort, els rengles dels homes que ab el seu dit y ab la seva inteligencia senyalaren, en el darrer quart del passat sigle, el curs de la nostra vida ciutadana!

Diumenge va caure'n un altre: don Joan Coll y Pujol, ex-diputat, ex-senador, ex-arcalde de Barcelona y catedratic de Dret en la nostra Universitat.

Conservador de tota la vida y gran amic d'en Planas y Cals, el senyor Coll y Pujol, per l'afabilitat del seu tracte y per la seva serietat, que'l diferenciava no poc dels professionals polítics, tenia simpaties en tots els partits, y era, com en llenguatge diplomatic se sol dir, «persona grata».

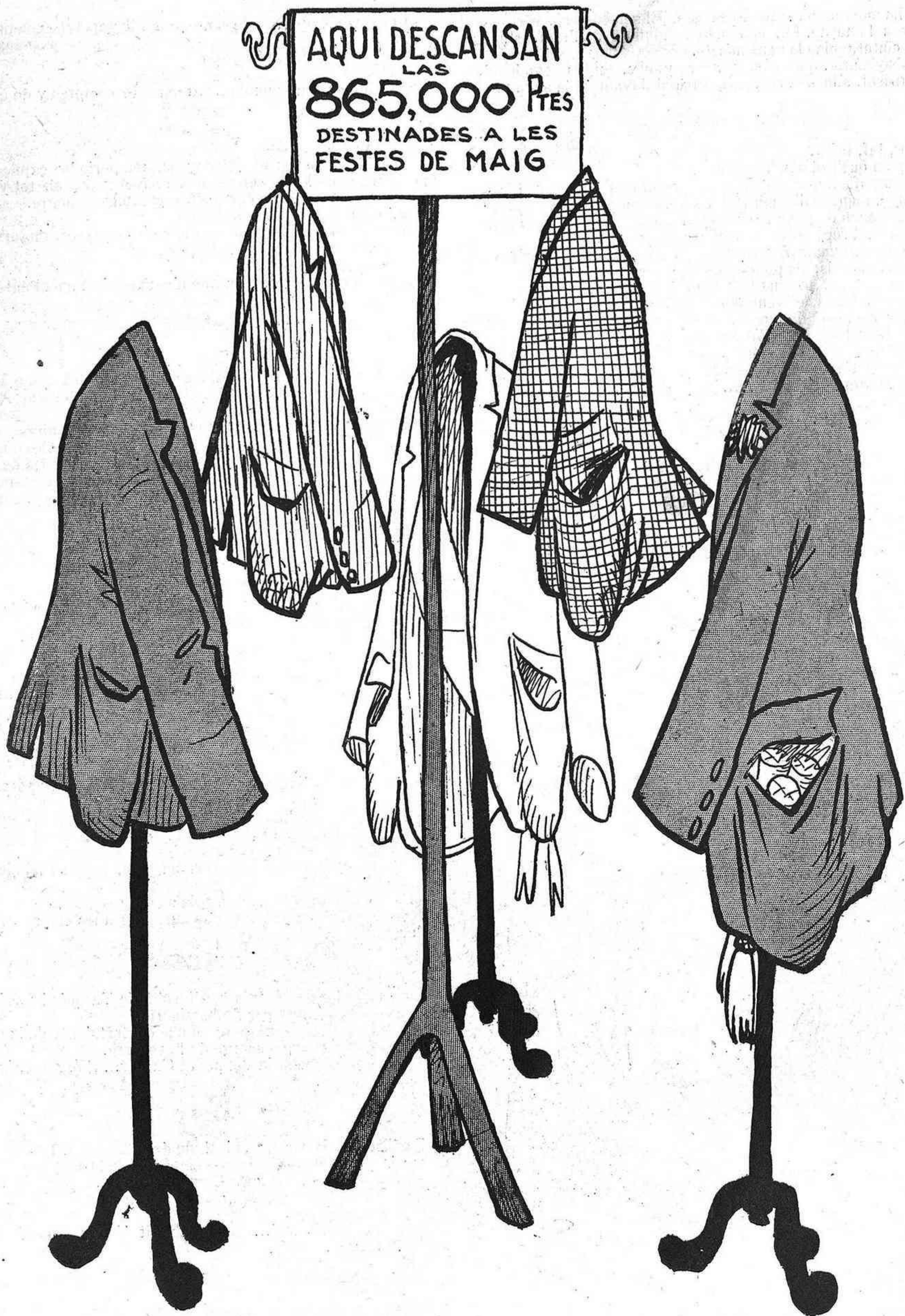
Els fets de Juliol el sorprengueren desempenyant per tercera vegada l'arcaldia, y ningú haurà olvidat el tacte y la discreció ab que sapigué sortejar les dificultats d'aquells moments de prova.

Don Joan Coll y Pujol, que disfrutava anys hà de molt poca



ELS ELEMENTS CONTRA EN GUAL

*Prou hi anava previngut,
però, ai! de res m'ha valgut!...*



¡R. I. P.!

*¿Aquí, descansan?... aquí?
¡Vés qui ho havia de di!*

salut, ha mort a una edat avançada. El seu enterro, verificat el dilluns a la tarda, fou una prova eloqüent de l'alta estima en que la ciutat tenia els seus merits.

L'ESQUELLA, que, com a home public, tantes vegades l'havia satirizat, s'inclina respectuosament davant de la seva tomba.

¡Taf, taf, taf!...

¿Saben què'l fa aquet soroll?

El magnífic automòbil que el *caudillo* va estrenar el passat diumenge, omplint d'admiració als seus mansíssims subdits, que per poc cauen de genolls al veure'l entrar a la *Casa del Pueblo* olímpicament repapat en el magnífic carruatge.

¡Cómo cambian los tiempos!... ¡Don Alejandro imitant als banquers, als reis, als poderosos de la terra!...

Suposem que, ara que ja'n té un de seu, no dirà, com abans, que l'automòbil es «el vehículo de la burguesía».

Segur com està de que els que l'escolten s'ho han de creure tot, lo millor que'l *caudillo* pot fer es dilshi que l'automòbil es «el heraldo de la revolución» y del comer de llana al engròs.

Y si algú s'atreveix a posarho en dubte, se li diu *retrógrado y instrumento del Vaticano*... y ja està tot arreglat.

Un derrotat de la dreta que tracta de convencer a un elector de l'esquerra:

—Desenganyí's, nosaltres sortim guanyant... Primer districte... tants vots...; segon... vots, tants...; el sisè... nostre...; més vots en el vuitè...; ja ha vist els vots del novè...

—Però, en resum, ¿quants diputats han tret?



SANTIAGO RUSIÑOL, per Cao

Caricatura publicada pel setmanari *Caras y Caretas*, a l'arribada del eminent artista català a Buenos Aires.

—¡Oh, cap... però guanyem, o si no, llegeixi els comptes d'en Pol...

—Vol que li digui una cosa?...

—¿Quina?

—Que vots són trumfos... y deixi's de comptes y de quientos.

Com si fos una gran extranyesa, un periodic explica que a Galicia va morir, dies enrera, una senyora que, ab tot y passar ja dels cent anys, tenia el cabell completament negre.

¡Vès ara de què s'admiren!

Això de conservar sempre els cabells negres, tingui's l'edat que's tingui, es una cosa facilíssima.

¿No saben com se fa?

Pregúntinlo an en Peyo, que n'està perfectament enterat.

No sols d'eleccions viu l'home...

Durant els dies 15 y 16 del corrent mes tindrà lloc a Tàrrega el XIII Congrés Agrícola, organitzat per la Federació Agrícola Catalana Balear.

Ab aquet motiu, la bella ciutat que s'alaba, y ab raó, de ser «el cancell de la gemada y rica plana urgellenca», obsequiarà als centenars de forasters que la visitaran ab una serie de festes no tan costoses, de segur, com les celebèrrimes de Barcelona, però indubtablement més alegres, més pintoresques y, sobre tot, més catalanes.

¡Be per Tàrrega!

Eduard VII, rei d'Anglaterra, qui, segons aont, se feia passar per príncep de Gales, ha mort.

Però no s'espantin, que ja té successor: en Cambó.

A Barcelona, el cos electoral li ha clavat una *gala*; a La Bisbal, els electors del districte li han clavat una altra *gala*...

Vegin, doncs, si an en Cambó no li cab el dret de titularse el príncep *de les gales*!

Bona pensada tingué un adroguer andalús al fer posar en la secció de *gazetilles* d'un diari:

«Dentro breves días la Tierra tocarà al cometa Halley. Esta noche, a las diez, desde la Plaza Mayor se verá la cola.»

A les deu del vespre tots els veïns eren a la plassa...

Y a dalt d'un terrat hi havia un gran lletrero lluminic que deia:

«La verdadera cola... es la cola marca *Coignet*.»

Recomanem aquest enginyós adroguer a les empreses anunciadores.

Diuen de Constantinopla que'l sultà de Turquia ha sofert un gravíssim atac produït per l'albuminuria.

—Y què es això?—preguntava una contertuliana de la senyora Freixas a un conegut metge de l'esquerra.

—La mateixa malaltia del poeta Carner... *Albuminuria*... Un empaig d'albums.

Parlant d'en Bjoernson, l'insigne dramaturg noruec que acaba de morir, deia l'altre dia un ateneïsta dels de la penya del *Brusi*:

—No us penseu, per xò... Bona part de la seva celebritat, en Bjoernstjerne Bjoernson la devia al seu nom enrevessat...

Y un que salta:

—Y es clar, home!... S'hagués dit Teodoro Baró, ningú n'hauria fet cas.

Diumenge a la nit, parodiant la cèlebre frase que llensà en Lerroux un dia que també estigué *de males*, diu que va exclamar en Cambó:

—Companys, ara més que mai!

No costava gaire, per això, de traduir el veritable significat de l'expressió.

Ara més que mai...

Volia dir: ara més reventats que mai.



Un aixerit s'atura a contemplar el templete de la Plassa de Catalunya:

—Dispensi: ¿quant ha costat, això?—pregunta a un municipal.

—Creo que tretze mil duros.

—Tretze mil?... *Malo!*... Abans de un any n'hi haurà mil de morts.



Al cap d'un rato:

—Perdoni... Y aquet tipo mitg home-mitg cabrit que toca la flauta entre dones nues, què significa?

—Es el diós Pan, home! que no ho veu?
—El déu Pa?... Doncs ja pot dir an els de la Comissió que han fet un *pa*... com unes hosties.



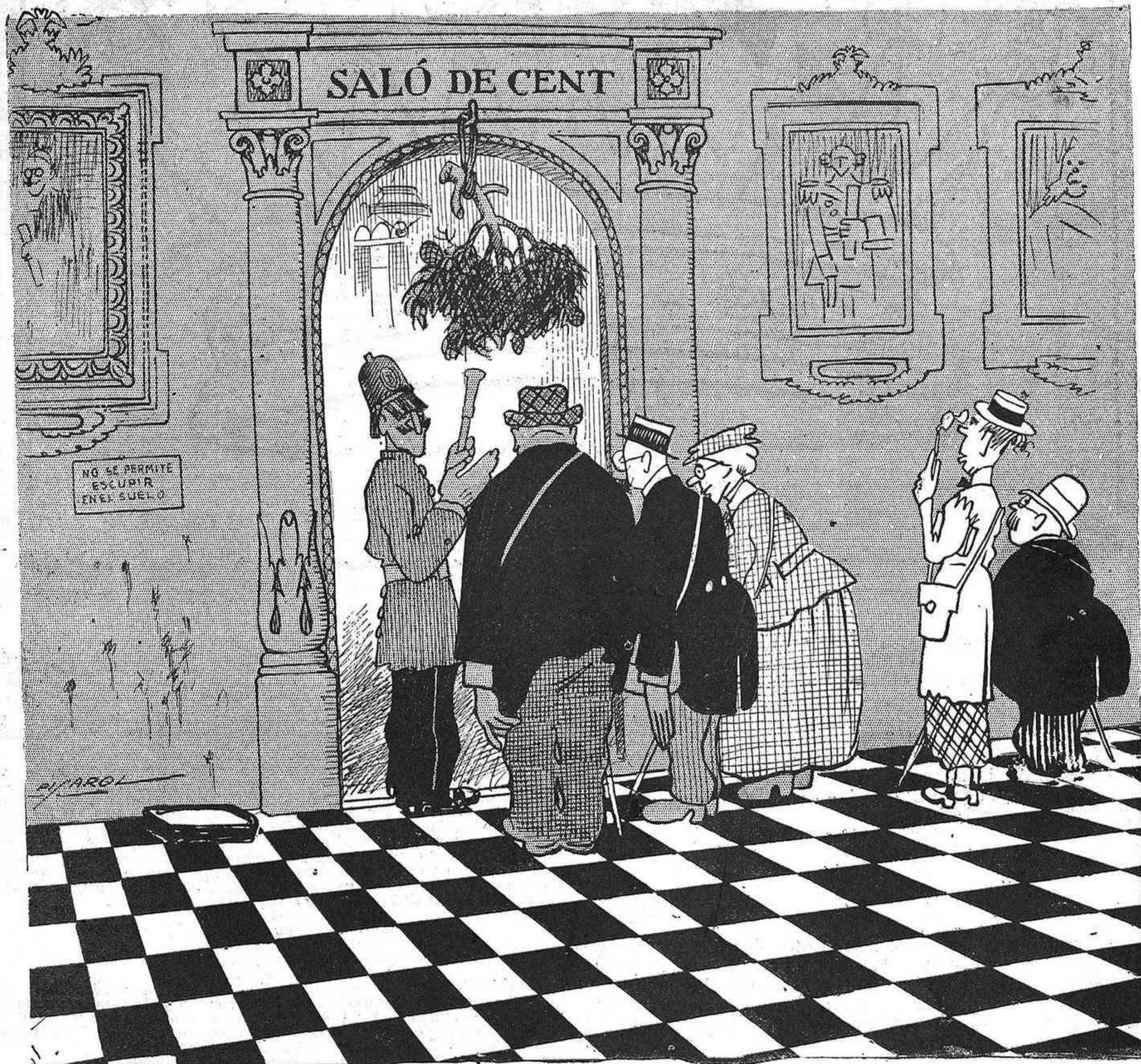
Bona sortida.

A un regidor lerrouxista se li va presentar l'altre dia un correligionari.

—Dispensi... ¿y aquella colocació que'm té promesa?

—Ho sento molt, però es impossible... Ara mateix tinc set-centes sollicituts d'empleus damunt de la taula... que ni m'hi entenc...

—Doncs, veu, home?... Colocui'm pera posarles ab ordre!...



VISITES A LA CASA GRAN

—¿Ese es el Salón de sesiones?
—Antes lo era. Ahora está exclusivamente dedicado al ramo de vinos, juergas y cosas por el estilo.



TRANSFORMACIÓ... RADICAL

D'ensà de les Festes, la clàssica rata-pinyada de la corona comtal s'ha convertit en una garsa.

Cassat al vol durant un concert de l'Orquesta Simfònica de Madrid.

Un pollo smokinat pregunta a un altre ab cara de peix de globo:

—Tú, escucha: ¿sabes cuántas son las sinfonías de ese lata de Beethoven?

—¿No he de saber?—afegí l'altre—tres son, tres...

—¿Tres?... No, hombre...

—Què me vas á decir?... Tres, cuenta: la Heroica, la Pastoral y la Novena Simfonia(!!!).



Les veritables comedies se representen dintre'ls escenaris.

Durant l'execució d'un melodrama, al Paralelo, al final del primer acte hi havia en escena tota la cort reunida. Per la primera porta dreta entra de prompte un frare. Espectació en la cort y en el public. El frare era nada menys que'l confessor del rei.

—¡Señores,—diu el frare—el rey ha muerto!

Panic entre els comedians, doncs el rei no havia de morir fins al darrer acte.

El comediant, sens esverarse, tracta d'arreglarho del millor modo possible.

—¡Señores,—torna a dir—el rey ha muerto... pero ya está mejor!

RESPOSTES PAGADES



A. B. (a) Lo Rector de Vallfogona: S'aprofitarà *quelcom*. Lo que no va ni ab rodes es la poesia.—Massa Mussa: ¿Li han dit els amics? no'n fassi cas. Els amics adulen, molt sovint.—A. D. P.: Apart d'algun es assonancies en estrofes seguides, que es cosa de mal gust, trobo que'l pensament peca d'ignoscentó.—María López: Senyora, vostè sent la primavera... Prengui sarsa y dutxes fredes.—Conxita Planas: El dibuix no va perquè, dels talons de les sabates del senyor, l'un es més alt que l'altre.—R. Degà: Tenen molta gracia, però no són publicables.—J. Serra B.: Vetaquí un madrigal ben sentit, però incorrectament expressat. Llegeixi els d'en Rodríguez Marín, y aprengui, Artur Codina: Que es *mono* això!

*Y passant aixís la vida
dolsament, sens cap rezel,
fruiran els cors sens mida
fins que'ls dos ab fe assolida
pujaran juntets al cel.*

Sembla del hermano Benet! —Albert Tornató: Són bastant descuidats de forma. Les assonancies dels sanassos hi sobren. Ah, y el pensament no mata d'original.—P. Romaguera: Desenganyis: la poesia, ab la política no lliga; y si la política es de la *Lliga*, encara lliga menos.—Pep Cistellé: De vostè, amic Cistellé; la *Friolera* no està be. Ara, els trenca-closques... pshè!—Josep Sadurní Mas de los Valls: Es quasi segur que s'aprofitarà.

Antoni López, editor — Rambla del Mitg, núm. 20
Imprempta LA CAMPANA y L'ESQUELLA, Oim, 8
BARCELONA

Antoni López, editor, Rambla del Mitg, 20, Llibreria Espanyola, Barcelona. Correu: Apartat n.º 2

EL COMETA DE HALLEY

Paso de la Tierra por el interior de su cola

Por J. COMAS SOLÁ ——— Ptas. 0'50

NOVEDAD

MI EVANGELIO

Por BENIGNO VARELA

Un tomo en 8.º ——— Ptas. 3

© Obras de FELIPE TRIGO

LAS INGENUAS	2 tomos Ptas. 7	(agotada)
LA SED DE AMAR	1 tomo »	3'50
ALMA EN LOS LABIOS	1 tomo »	3'50
DEL FRÍO AL FUEGO	1 tomo »	3'50
LA ALTÍSIMA	1 tomo »	3'50
LA BRUTA	1 tomo »	3'50
LA DE LOS OJOS COLOR DE UVA	1 tomo »	3 (agotada)
SOR DEMONIO	1 tomo »	3'50
EN LA CARRERA	1 tomo »	3'50
CUENTOS INGENUOS	1 tomo »	2
LA CLAVE	1 tomo »	3'50
SOCIALISMO INDIVIDUALISTA	1 tomo »	3'50
EL AMOR EN LA VIDA Y EN LOS LIBROS.	1 tomo »	3

NOVEDAD

BAJO LA LLUVIA

POR

FRANCISCO VILLAESPESA

Un tomo en 8.º ——— Ptas. 3'50

NOVEDAD

Memorias de un suicida

Por JOAQUÍN BELDA

Un tomo en 8.º ——— Ptas. 3'50

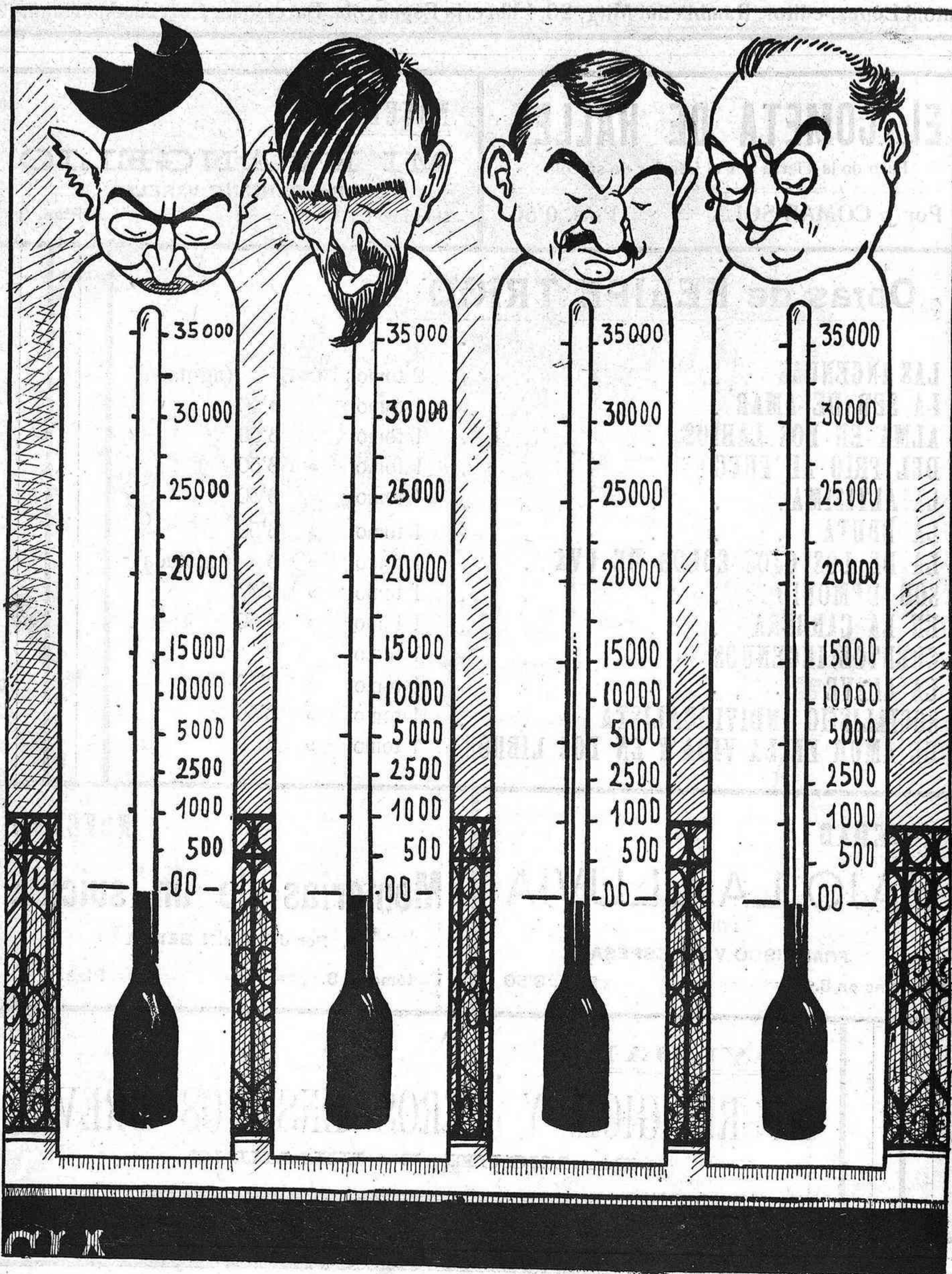
NOVEDAD

MI RELIGION Y OTROS ENSAYOS BREVES

Por MIGUEL DE UNAMUNO

UN TOMO EN 8.º ——— PTAS. 3'50

NOTA. — Tothom qui vulgui adquirir qualsevol de dites obres, remetent l'import en lliuranses del Giro Mútuu o be en sellos de franqueig al editor Antoni López, Rambla del Mitg, 20, Barcelona, la rebrà a volta de correu, franca de ports. No responem d'extravíos si no's remet, además, un ral pera certifiat. Als corresponsals se'ls otorguen rebaixes.



TERMOMETRES ELECTORALS

*¿Sabs què vol dir això, clà y net?
Que per tot fa bastant fret.*